

Jože PRINČIČ*

SLOVENSKO GOSPODARSTVO OD KONCA DRUGE SVETOVNE VOJNE DO VELIKE REFORME (1945-1970)

Po koncu drugega svetovnega spopada so v drugi jugoslovanski državi oblast prevzeli komunisti. Nova politična oblast si je zastavila dva načrta. Prvi je bil politične narave. Bil je ideološko naravnian, zato je temeljil na prepričanju, da je treba pred vzpostavitvijo novega gospodarskega sistema prevzeti vse "komandne položaje" v gospodarski upravi kot tudi spremeniti ali uničiti vse oblike organiziranosti, ki se niso skladale z novo ideologijo. To je z drugimi besedami pomenilo, da je treba čimprej vzpostaviti novo hierarhično in centralistično gospodarsko upravo, poddržaviti proizvodna sredstva, okrepiti državni gospodarski sektor z likvidacijo zasebnega podjetništva, zamenjati individualno pobudo s kolektivnim in državnim načrtovanjem. Drugi je bil gospodarski načrt. Predpostavljal je obnovo v vojni prizadete industrije ter gospodarski razvoj po sovjetskem zgledu, se pravi kontinuirano industrializacijo v pogojih do skrajnosti zbirokratizirane, administrativno vodene in vase zaprte ekonomije.

Druga jugoslovanska država je bila gospodarsko nerazvita, saj se je tri četrtine njenega prebivalstva ukvarjalo s kmetijsko pridelavo in prirajo. Graditev socializma v taki državi je bila povezana s številnimi in med seboj nasprotujočimi si problemi. Poleg tistih, ki so bili podedovani in so se izražali v civilizacijsko-kulturnih, jezikovno nacionalnih, gospodarsko-zgodovinskih in še drugih različnostih ter razdeljenostih, so se pojavili še novi, prav tako pereči. Med prvimi sta bila problema prioritete in financiranja bodočega razvoja, se pravi odločitev o tem, kateri del države je treba najprej razvijati ter kateri sloj naj nosi ceno bodočega razvoja.

Spremembe, do katerih je po končani drugi svetovni vojni prišlo na pretežnem delu slovenskega ozemlja, so bile usodnega pomena tudi za gospodarsko življenje na tem prostoru. Zaradi njih so se namreč spremenile razmere za gospodarjenje, gospodarstvo je dobilo novo težišče in cilje, zato se je v naslednjih desetletjih razvijalo drugače kot v preteklosti.

Slovenija je v drugi jugoslovanski državi postala najprej federalna enota, nato pa republika. To in pa dejstvo, da je bila gospodarsko najbolj razvit del države, njeni predstavniki pa so imeli visoke položaje v političnem in državnem vodstvu, so bila ugodna tla za gojitev pričakovanj o samostojnejšem oblikovanju in uresničevanju lastnih gospodarskih želja in potreb.

Nova oblast se je z gospodarskimi vprašanji začela resneje in bolj premišljeno ukvarjati šele ob koncu leta 1945. Takrat so se okrepila prizadevanja osrednjega partijskega in državnega vodstva za izpolnitev pogojev, ki so bili potrebni za uvedbo načrtnega gospodarstva ter za začetek hitre industrializacije in elektri-

* Zgodovinar, dr., višji znanstveni sodelavec.

fikacije države. To sta bili zahtevni in zapleteni nalogi, kateri oblast ni bila povsem dorašla.

Industrijska obnova je bilo prvo področje, kjer zastavljeni cilji niso bili izpolnjeni. Ko je jeseni leta 1946 začel veljati sklep o zaključku obnovitvenih del, so se predvojni proizvodni ravni približali ali jo presegli le v nekaterih panogah. Enako je bilo tudi z delovno storilnostjo, saj je bila zaradi prevelikega števila zaposlenih, večjih administrativnih stroškov in drugih "motenj" v proizvodnem procesu v večini podjetij nižja kot pred drugo svetovno vojno. Tudi sprememba tržnih odnosov in nova cenovna politika nista prinesli pričakovanih rezultatov. Nova trgovinska organizacija je zaostajala za predvojno, nekaj velikih državnih podjetij ni moglo zamenjati dela nekdanjih številnih zasebnikov.

Najslabše so se odrezali načrtovalci prvega petletnega načrta, ki naj bi po sovjetskem vzgledu udejatil zamisel o elektrifikaciji in pospešeni industrializaciji države kot edini možnosti za odpravo gospodarske zaostalosti, okrepitev gospodarske neodvisnosti, obrambne moči, državnega sektorja in socialističnih odnosov ter za občutno izboljšanje življenjske ravni aktivnega prebivalstva. Pri snovanju prve petletke so namreč hote ali nehote napravili vrsto temeljnih napak in še spregledali številne okoliščine; najbolj zgrešeni sta bili prepričanja, da bo kmetijski izvoz naraščal z majhnimi investicijskimi vlaganji in pospešeno kolektivizacijo ter da se bo industrijska proizvodnja povečala za skoraj 400 odstotkov. Zato je bil prvi petletni načrt, ki so ga sprejeli sredi leta 1947, bolj podoben seznamu želja kot pa resnemu in stvarnemu razvojnemu načrtu.

Več uspeha je imela vladajoča partija pri spreminjanju lastninskih odnosov. V skladu s taktiko postopne in preudarne "dušitve" privatnega sektorja, je v Sloveniji že do konca leta 1946 povsem obvladala bančništvo, zavarovalništvo, zunanjo trgovino in promet; država je postala tudi lastnik precejšnjega dela obdelovalne zemlje in gozdov ter tehnološko najpomembnejših podjetij. Po podražavljenju so večino podjetij priključili k na novo ustanovljenim državnim podjetjem ali jih združili v nova podjetja, s čimer so pretrgali pravno vez z nekdanjimi podjetji.

KPS je bila zelo učinkovita tudi pri vzpostavljanju nove gospodarske organiziranosti; ta naj bi nadomestila zasebno pobudo in "anarhijo" na trgu. Po načelu personalne unije državno-partijskih in gospodarsko-upravnih teles, so sekretarji in člani partijskih birojev postali hkrati tudi ministri, predsedniki gospodarskih svetov, planskih komisij in direktorji podjetij. Tudi na nižja uradniška mesta je partija postavila svoje člane in simpatizerje. Tako je postala odločilen dejavnik v proizvodnem procesu. Njeni vodilni člani so z administrativnimi ukrepi in ob pomoči številnega represivnega in birokratskega aparata (planskih komisij) do podrobnosti obvladali celotno gospodarsko življenje ter ga usmerjali z eno ali večletnimi načrti.

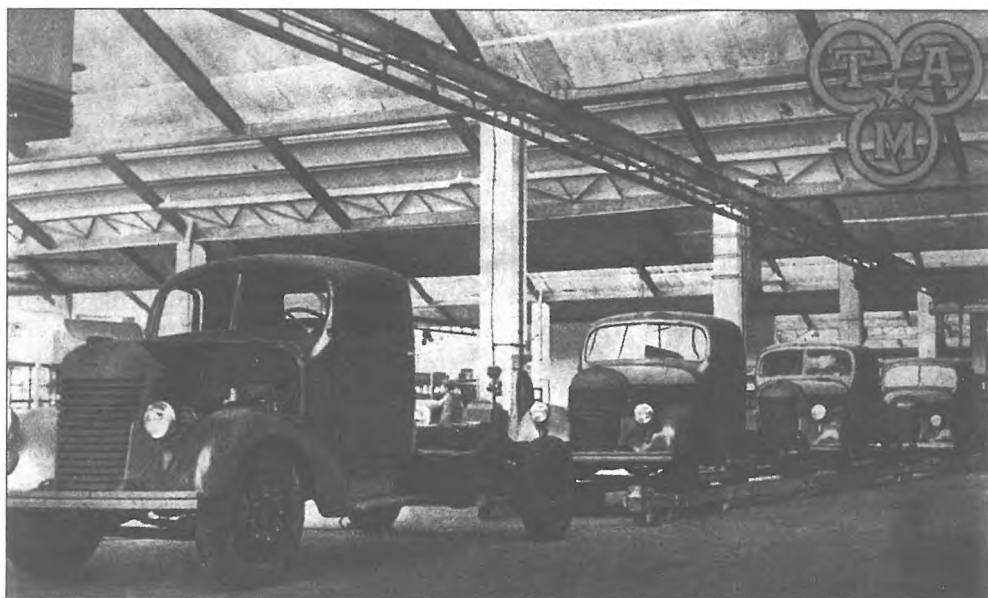
Poenotenje gospodarskega življenja v državi ter njegovo osredotočenje oziroma administrativno vodenje iz enega centra sta bili temeljni sestavini novega planskega sistema. Njuno uveljavljanje pa je bilo bolj zamotano in dramatično, zlasti pa politično bolj občutljivo kot na drugih področjih, saj je bilo povezano z okrepitevijo pristojnosti zvezne uprave.

V Sloveniji so centralističnim prizadevanjem oporekali in tudi nasprotovali saj

so morali zaradi njih upočasniti svoje napredovanje na račun do tedaj manj razvitih južnih republik ter prevzeti najtežja bremena vsedržavne industrializacije. To je pomenilo, da je moralo slovensko gospodarstvo svojo proizvodnjo, uvoz in izvoz in kapitalno graditev prilagoditi potrebam vse države ter se odreči delu narodnega dohodka, ki se je potem prek raznih davščin prelivaval v zvezne sklade oziroma v druge republike. Vrh slovenske politike je v prvih povojnih letih še zagovarjal stališče, da je treba vsa gospodarska vprašanja reševati "strogo centralno" in usklajeno z Beogradom.

Sredi leta 1947 so jugoslovanski komunisti že začeli verjeti, da so največje gospodarske težave in preiskušnje že za njimi. Bili so zadovoljni, ker so bili izpolnjeni glavni pogoji za začetek nove revolucionarne "etape", to je "etape" tehnične revolucije, se pravi hitrega in vsestranskega gospodarskega razvoja, v katerem bi morala jugoslovanska država na številnih področjih že dohiteti srednje razvite države. Državni sektor je bil namreč že prevladujoč, uvedena je bila nova gospodarska organizacija in uzakonjena dolgoročna razvojna usmeritev, nasprotniki in kritiki novih proizvodnih odnosov so bili utišani, prebivalstvo je bilo prek razvejanih oblik prostovoljnega in prisilnega dela ter tekmovanja vključeno v prizadevanja za večjo proizvodnjo in storilnost.

Toda dogodki iz druge polovice leta 1947 ter na začetku leta 1948 so utišali optimistične napovedi in prenagljeno navdušenje. Proizvodni in drugi plani niso bili izpolnjeni, kmetijstvo in izvoz sta zaostajala, že tako pičla investicijska sredstva so bila razpršena na številne projekte, ob tem pa se graditev številnih novih tovarn sploh še ni začela. Nova trgovinska organizacija je povsem odpovedala.

V Mariboru so začeli v tovarni letalskih motorjev, ki so jo med 2. svetovno vojno zgradili Nemci, sestavljati po češki licenci kamione z imenom Pionir. Nastala je Tovarna avtomobilov Maribor. Na sliki montaža komionov.

Notranjim težavam so se priključile še zunanje. Pomoč iz Zahoda, še posebej od Unre, se je skoraj ustavila. Zaradi informbirojevskih dogodkov so se začeli krhati gospodarski stiki s Sovjetsko zvezo in državami t. i. ljudske demokracije, s katerimi je Jugoslavija podpisala trgovinske in dolgoročne sporazume o vlaganjih ter se dogovorila za sodelovanje pri strokovnem izobraževanju. Leta 1948 se je blagovna menjava z njimi upočasnila, nato pa se do začetka leta 1949 izjemno skrčila. Poleti tega leta so te države druga za drugo enostransko prekinile gospodarsko sodelovanje.

Slovensko gospodarstvo je bilo zaradi neizpolnitve investicijskih sporazumov in reparacijskih obveznosti (posebno z Madžarsko) precej prizadeto. Prišlo je do zamude pri graditvi večine načrtovanih industrijskih zmogljivosti, škoda je nastala v tekoči proizvodnji in izvozu. Leta 1948 je bilo konec upanja o velikem povečanju slovenskega izvoza, posebno končnih industrijskih izdelkov; v naslednjih letih je izvoz upadal, uvoz pa naraščal. Pretrganje gospodarskih stikov z vzhodnimi državami je bil tudi eden od razlogov, da se je zvezna vlada odločila, da je naši republiki potreben "predah v smeri industrializacije". Ta premišljen ukrep je prinesel vsaj dve daljnosežni posledici. Prva je bila v tem, da se je morala slovenska vlada konec leta 1948 povsem odreči svoji razvojni strategiji oziroma se odpovedati naložbam v republiško industrijo, zato pa razpoložljiva sredstva in delovno silo osredotočiti na graditev okoli trideset objektov t. i. zvezne kapitalске izgradnje. Druga posledica pa je bila precejšen padec industrijske proizvodnje.

Zamrznitev gospodarskega sodelovanja in gospodarska blokada sta bili za državni in partijski vrh močan finančen in materialen udarec. V spremenjenih razmerah je bilo treba manjkajočo tehnologijo in reprodukcijski material poiskati v zahodnih državah, petletni načrt pa precej omejiti ter ga osredotočiti na tako imenovano kapitalno izgradnjo.

Informbirojevski dogodki so bili tudi osrednji motiv, da so v državi začeli razmišljati o nadaljevanju procesa podržavljenja, se pravi o novi nacionalizaciji ter o kolektivizaciji kmetijske pridelave in prireje. To pa zato ker je KPJ hotela komunističnemu svetu dokazati svojo pravovernost in zanikati sovjetske obtožbe. Z drugo ali dopolnilno nacionalizacijo, ki je bila izvedena aprila 1948, so bila v Sloveniji podržavljena še preostala zasebna domača in tuja podjetja. Do takrat se je končalo tudi podržavljenje srednje in drobne trgovine, gostinstva in obrti, ki je teklo po posebnih predpisih; v državno last je prišlo tudi opuščeno in združeno premoženje. Državni sektor je na neagrarnem področju tako postal prevladujoč, zajel je 93 odstotkov vseh podjetij in 99,3 odstotka vseh zaposlenih; v zasebni lasti so ostale le še majhne gostilne in obrtne delavnice in to v bolj odročnih krajih. Kmečko delovno združništvo, ki je bilo uzakonjeno junija 1949, je do konca tega leta doživelo velik razmah. Ustanovljenih je bilo 353 Kmečkih delovnih zadrug, ki so vključevale okoli pet odstotkov vseh kmetov in okoli štiri odstotke vse obdelovalne zemlje v naši republiki.

Informbirojevski dogodki pa so prinesli tudi korist. Partijsko vodstvo so namreč spodbudili, da je v letih 1949-1951 sprejelo zasnovo nove gospodarske ureditve. Pri tej odločitvi so veliko vlogo odigrale tudi zahteve vodilnih držav zahodnega sveta. Jugoslavija se je namreč leta 1950 znašla pred bankrotom. Oblast dolgoročno ni bila več sposobna nahraniti vojske in prebivalstva ter zago-

toviti potrebnih surovin, opreme in materiala za tekočo proizvodnjo. V takih razmerah so ZDA, Anglija in Francija sklenile povečati svojo pomoč Jugoslaviji, toda pod pogojem, če bo slednja svojo razvojno politiko prilagodila materialnim možnostim ter preoblikovala gospodarski sistem tako, da bodo načela blagovne proizvodnje in trga prišla bolj do izraza.

Nova gospodarska ureditev se je od sovjetske razlikovala v tem, da ni več temeljila na državni lastnini proizvodnih sredstev ter na njihovem državnem upravljanju in na podrobnem administrativnem načrtovanju, temveč na družbeni lastnini, delavskem upravljanju ter delnem upoštevanju zakonitosti tržnega gospodarstva. Ta načela so prišla do izraza leta 1952, ko so sprostili notranjo trgovino in devizno poslovanje, reorganizirali bančništvo ter uvedli letne družbene načrte. Leta 1954 so gospodarski sistem še nekoliko preuredili, nato pa je do leta 1961 ostal skoraj nespremenjen. V teoretičnem smislu je bil t. i. novi gospodarski sistem srednja pot med staro, dogmatsko partijsko miselnostjo, po kateri mora država ostati usmerjevalec gospodarskega življenja, ter novimi proizvodnimi odnosi, ki so zahtevali večjo vlogo podjetij in upoštevanje zakonitosti blagovne proizvodnje. Zaradi takega polovičarstva v praksi ni prišlo do radikalnega preobrata, temveč le do manjših sprememb v temeljnih odnosih med vlado oziroma politiko in gospodarstvom ter med delom in administracijo. Samoupravljanje, s katerim naj bi pretrgali monopol partije nad gospodarstvom, v izvirnem smislu ni moglo zaživeti. Enako je bilo z decentralizacijo državne uprave. Zvezna vlada je obdržala nadzor nad investicijami, denarnimi zalogami, cenami, trgovino in tako še naprej povsem obvladovala gospodarsko življenje v državi. Delavcem v podjetjih so ostale le drobtine, pri delitvi dobička niso sodelovali niti v podjetjih niti na nacionalni ravni.

Nesporno pa je, da so liberalnejša gospodarska načela odločilno pripomogla k temu, da se je leta 1952 končalo obdobje gospodarskega nazadovanja in začelo obdobje hitrejše rasti, ki je potem trajalo do leta 1960. Leta 1953 se je v Slovenji, z izjemo v gozdarstvu in kmetijstvu, povečala proizvodnja v vseh gospodarskih panogah. Najbolj se je povečala v industriji, kjer je dosegla 15-odstotni skok, v naslednjih letih pa potem rasla s povprečno rastjo več kot deset odstotkov na leto. Gospodarski polet je omogočil rast narodnega dohodka, čistih naložb, zaposlenosti, izvoza in uvoza, tovarnega prometa, kupne moči, delovne storilnosti; izboljšala sta se kakovost in izbira domačih izdelkov.

Za hitrejše gospodarsko napredovanje pa je bilo treba spremeniti gospodarsko politiko, katere težišče je bilo na graditvi elektroenergetskih in težkoindustrijskih objektov zveznega pomena ter na preprečevanju, da bi razvitejše republike razpolagale z večjimi investicijskimi sredstvi in vodile svojo razvojno politiko.

Delež industrijskih naložb v FLRJ in LRS v letih 1947-1956
- v odstotkih

Leto	FLRJ		LRS	
	od vseh investicij	od gospodarskih investicij	od vseh investicij	od gospodarskih investicij
1947	37,5	50,0	55,3	75,6
1948	33,6	44,6	46,7	65,5
1949	40,8	55,0	49,4	69,0
1950	44,4	58,9	47,7	65,9
1951	50,5	60,7	59,3	76,2
1952	65,3	72,4	69,1	79,0
1953	56,4	64,6	57,2	69,2
1954	48,6	60,0	50,9	62,9
1955	48,8	58,7	47,7	58,1
1956	41,4	51,1	38,4	50,6
Povprečje	46,9	58,2	51,5	66,2

Vir: Karel Berič: Razvoj industrije LRS 1946-1958. Prikazi in študije, leto 1959, št. 1, str. 3.

Udeležba posameznih republik v investicijah v osnovna sredstva FLRJ 1947-1956

- po cenah iz 1962; v odstotkih

	1947-1952	1953-1956
FLRJ	100	100
Slovenija	14,6	15,7
Bosna in Hercegovina	19,8	18,3
Črna gora	3,0	5,5
Hrvatska	24,2	21,6
Makedonija	5,7	7,3
Srbija	30,3	31,3

Vir: ARS, DE I, CK ZKS IV, šk. 224; Temeljne primerjave razvoja SR Slovenije z razvojem SFRJ in drugih republik, 30. 12. 1968.

Prvi korak je bil napravljen jeseni 1955, ko je bila sprejeta nova gospodarska politika, s katero je težka industrija izgubila privilegiran položaj, uveljavljeni pa sta bili načeli skladnejšega razvoja vseh gospodarskih panog ter večje skrbi za izboljšanje življenjske ravni zaposlenega prebivalstva. V naslednjih dveh letih nova gospodarska miselnost še ni mogla zaživeti, saj je bil ta čas namenjen razvojnemu predahu, iskanju notranjega ravnotežja ter preoblikovanju gospodarskega sistema. Tako je šele konec leta 1957 oziroma na začetku 1958 prišlo do

naslednjega pomembnega premika v gospodarskem življenju druge jugoslovanske države. Takrat je namreč začel veljati drugi petletni gospodarski načrt, ki je udeležil nova gospodarsko politična načela. V primerjavi s prvo petletko je bil stvarnejši v svojih ciljih, zmernejši v ocenah in bolj usmerjen k reševanju v preteklosti nakopičenih težav.

Velika pričakovanja, ki so jih v slovenskem političnem vrhu gojili ob prehodu na novo gospodarsko politiko, se niso izpolnila. Do leta 1957 so se pomnožili in okrepili nekateri činitelji, ki so bili nosilci gospodarske nestabilnosti (notranji trg se ni umiril, splošna in osebna poraba se nista zmanjšali, kot se tudi ni zunanji dolg, ni se dvignila življenjska raven, prizadevanja za izpopolnitev gospodarskega sistema so ostala na pol poti). Tudi predčasno zaključitev druge petletke so v naši republici sprejeli s pesimističnimi občutki, saj se vrsti pomembnih ciljev niso niti približali (premajhen izvoz in delovna storilnost, veliko prekoračenje investicijske porabe). Poleg tega pa je takrat prišlo do "nezdravih pojavov", kot so bile prekinitve dela in povečanje gospodarskega kriminala.

Po 2. svetovni vojno je bila elektrifikacija ena od političnih akcij pod geslom "elektriko v vsako vas". Tako je Dravi bila zgrajena vrsta hidroelektrarn, med njimi tudi Vuhred.

Leta 1960 so se gospodarske razmere zelo poslabšale. Prišlo je do gospodarske krize, ki je potem trajala dve leti. Gospodarski zastoj je bil za domačo elito sicer

pravi šok, saj je razblinil utvaro, da je socializem premočrten proces brez večjih pretresov in kriz, vendar je hkrati pripomogel, da je prišlo v tem času do preobrata v razvojni teoriji jugoslovanskih komunistov. Ti so namreč uvideli, da industrializacija sama po sebi ne vodi do zaželenih ciljev, niti ne pomaga odpravljati raznih protislovij, če se hkrati ne razvijajo in nadgrajujejo oblike gospodarjenja, se pravi organiziranosti, proizvodnje, menjave in delitve.

Mala reforma, do katere je prišlo leta 1961, je bila prvi poskus, da se odstranijo ovire na poti do urejenega notranjega trga, ohrani zunanjetrgovinsko ravnotežje in podjetjem priznajo večje pristojnosti pri razdelitvi njihovega dohodka. Ker ta reformna načela niso mogla priti do izraza, je julija 1965 prišlo do novega reformnega poskusa. Ta je bil bolje pripravljen in tudi širše zasnovan, saj so bile njegove temeljne naloge stvarnejše gospodarsko napredovanje, večje pristojnosti republik, bank in podjetij, okrepljeno delovanje trga in širša vključitev v svetovno blagovno menjavo. Kljub političnim posegom in dopolnilni zakonodaji reformna načela niso mogla biti uresničena. Leta 1968 so tudi v obeh razvitih republikah izgubili upanje, da se da program gospodarske preobrazbe uspešno in pravočasno zaključiti. Zato so se konec šestdesetih let reformna prizadevanja upočasnila in izgubila prednostni položaj. Predstave o reformi so postale splošne in zapletene, za njimi pa ni bilo nič ali skoraj nič vsebine. Vladajoča politika je na očitke, da je reforma zastala in se tudi odmaknila od prvotne zasnove, začela odgovarjati s tem, da korenita gospodarska preobrazba pač ne more biti enkratno dejanje in časovno omejen proces, temveč da je to dolgotrajen proces "stalnega in zelo živahnega presnavljanja in modernizacije celotnega gospodarstva".

Gospodarska reforma je negativno vplivala na gospodarske tokove v Sloveniji, saj so bili poslovni rezultati slabši kot pred reformo (počasnejša rast družbenega proizvoda in industrijske proizvodnje, upadanje izvoza, osebnih dohodkov, zaposlenosti in podjetniške akumulacije itn.). Kljub temu pa je slovensko gospodarstvo v letih 1965-1969 doseglo nekoliko boljše rezultate kot so jih v drugih republikah, kjer se je gospodarsko nazadovanje močnejše odrazilo. To je treba pripisati boljši organiziranosti, tradiciji in poslovnosti pred reformo ter boljši strukturi slovenskega gospodarstva, ki je zaradi močnega deleža predelovalne industrije že pred reformo precej občutilo delovanje trga in bilo zato manj privilegirano z instrumenti sistema in gospodarske politike. Kljub nekoliko ugodnejšim poslovnim rezultatom pa je bila v Sloveniji gospodarska rast vse do konca šestdesetih let približno taka, kot je bilo državno povprečje.

Ena od osrednjih značilnosti let 1955-1970 je bila, da so se ostro zarisali pogledi posameznih republik tako na bodoči gospodarski razvoj kot na medsebojne proizvodno-denarne odnose. Ker so bili ti zelo različni sta se oblikovala dva politična tabora, ki sta se začela med seboj odkrito nasprotovati. Obe najrazvitejši severni republiki sta si vseskozi zavzemali za to, da je treba iti z razvojem naprej, se pravi, da je treba pohiteti z dohitevanjem gospodarsko razvitejših držav. Druge republike pa so se, ob podpori zvezne uprave trudile dokazati, da nova gospodarska politika, spremembe v gospodarskem sistemu in samoupravljanje niso dali pričakovanih rezultatov, zato so zahtevale okrepitev vloge zvezne države, vrnitev centralističnega načina planiranja in zagotovitev hitrejšega razvoja nerazvitih delov države. V prvi polovici šestdesetih let se je "bojna sreča" na-

gibala zdaj na eno, zdaj na drugo stran, zato se v tem času v državi niso mogli zediniti o razvojni usmeritvi, ki bi nasledila drugo petletko. Po sprejemu nove ustave, ki je precej omejila nadzor zvezne države nad gospodarskim življenjem v republikah, so reformske sile prešle v napad. Odločilnega pomena za uveljavljanje njihovih idej je bilo dejstvo, da so dobile večino v najvišjih partijskih in državnih telesih ter podporo Josipa Broza. Njihova navidezna premoč je potem trajala vse do začetka sedemdesetih let.

Spremembe v udeležbi posameznih republik v družbenem proizvodni SFRJ 1947-1966

- po tekočih cenah; v odstotkih

	1947	1952	1964	1966
SFRJ	100	100	100	100
Slovenija	16,4	18,0	16,1	14,7
Bosna in Hercegovina	11,5	13,7	12,3	12,3
Črna gora	1,1	1,4	1,8	1,8
Hrvatska	25,6	26,7	26,2	26,1
Makedonija	5,1	5,1	5,3	5,2
Srbija	40,3	35,1	38,3	39,3

Vir: ARS, DE I, CK ZKS IV, šk. 224; Temeljne primerjave razvoja SR Slovenije z razvojem SFRJ in drugih republik, 30. 12. 1968.

Udeležba zveznih sredstev v investicijah v osnovna sredstva po posameznih republikah v letih 1962-1967

- v tekočih cenah

- delež sredstev federacije v odstotkih

- investicije v osnovna sredstva = 100

	1962	1964	1966	1967
SFRJ	30,5	22,7	14,4	17,1
Slovenija	13,3	14,7	7,4	5,5
Bosna in Hercegovina	33,7	27,2	17,9	31,5
Črna gora	55,3	44,0	22,6	41,0
Hrvatska	27,5	18,8	5,8	8,2
Makedonija	52,1	33,3	22,0	34,8
Srbija	31,4	21,2	17,8	15,9

Vir: ARS, DE I, CK ZKS IV, šk. 224; Temeljne primerjave razvoja SR Slovenije z razvojem SFRJ in drugih republik, 30. 12. 1968.

Ugotovili smo že, da slovenska partijsko vodstvo v prvih letih po koncu drugega svetovnega spopada ni nasprotovalo centralističnim težnjam. Ko pa v petdesetih letih ni bila uresničena velika obljuba, da se bo po hitro končani

industrializaciji začelo obdobje materialnega blagostanja, se je moralo priključiti splošnemu nezadovoljstvu, ki pa takrat ni bilo usmerjeno zgolj proti zvezni oblasti temveč tudi proti nerazvitim republikam. Slednje so namreč dosegle, da je načrtno podpiranje njihovega hitrejšega razvoja postala "organska potreba" vsedržavne politike, s čimer so si zagotovile prednost pri razdelitvi najugodnejših domačih in tujih posojil, zlasti v še tako prestižne naložbe kot so bile tovarne avtomobilov, traktorjev, gospodinjstev, težko orodnih in drugih strojev.

Konec petdesetih let pa se je v slovenski politiki začela uveljavljati mlajša generacija, ki je imela podporo Edvarda Kardelja. V začetku je bila sicer med poraženci. Njena zasnova druge petletke ni obveljala, pa tudi tretja petletka, za katero se je tako zavzemala, je bila ustavljena že leta 1962, se pravi še predno se je dobro začela. Po tem letu pa je nastopilo obdobje, ko je preprečila sprejem sedemletnega gospodarskega načrta, nato pa ustoličila gospodarsko reformo in sprejela srednjeročni gospodarski načrt LR Slovenije za leta 1966-1970. V slednjem je prvič poudarila samostojnejšo vlogo republiške vlade pri urejanju gospodarskega življenja znotraj svojih meja.

LITERATURA

Jože Pirjevec: Jugoslavija 1918-1992: nastanek, razvoj ter razpad Karadjordjevićeve in Titove Jugoslavije. Koper 1995.

Božo Repe: Liberalizem v Sloveniji. Borec, 44, št. 9-10, Ljubljana 1992.

Zdenko Čepič: Agrarna reforma in kolonizacija v Sloveniji 1945-1948. Maribor 1995.

Jože Prinčič: Slovenska industrija v jugoslovanskem primežu (1945-1956). Novo mesto 1992.

Jože Prinčič: Nacionalizacija na ozemlju LR Slovenije 1945-1963. Novo mesto 1993.

Jože Prinčič: Slovensko gospodarstvo v drugi Jugoslaviji: zgodovinski viri. Ljubljana 1997.

Od kapitalizma do kapitalizma: izbrane zamisli o razvoju slovenskega gospodarstva v XX. stoletju. Ur. Neven Borak, Žarko Lazarevič, Jože Prinčič. Ljubljana 1997.

Prevrati in slovensko gospodarstvo v XX. stoletju (1918-1945-1991). Ur. Neven Borak, Žarko Lazarevič. Ljubljana 1996.

Slovenija v letu 1945: zbornik referatov. Ljubljana 1996.